

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

Nr 23.

Stockholm den 10 Juni 1909.

2:a årg.

Prenumerationspris: 1/4 år .. kr. 4: 50 1/2 år .. kr. 2: 50 3/4 " " " 3: 50 3/4 " " " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.	Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. — Utgifningstid hvarje torsdag.	Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12. — Sthlm 1909. F. Englund's Boktr.	Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. — Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.	Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginaiannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.
---	---	---	---	---

Kvinnliga yrkesidkare i Göteborg.

II.

Fru Anna Berg
f. Blomgren.

En gång på 1870-talet fanns det ett gammaldagstrefligt prästhem i Västergötland, där vackra hemväfda trasmattor lyste upp golvet i stora salen och där soffor och stolar voro klädda med hemväfdt tyg.

I det lilla förmaket, som endast begagnades vid bjudningar, sutto en gång

vid ett sådant tillfälle ett par helt unga flickor och samspråkade. Den yngre hade helt förtroligt lagt sina armar om den äldres hals, och de voro mycket lyckliga öfver att ingen uppsökte förmaket, så att de fingo vara i fred.

»En liten stuga på landet och en ko, vore det inte härligt du, och så trädgård och skog och sjö förstås! Det skall jag ha, då jag blir vuxen och måste reda mig själf», förklarade den äldsta af flickorna, som var dotter i prästgården.

»Å Anna, så förtjusande, just så ville jag också ha det. Det kan väl inte på hela jorden finnas något så rart som en liten stuga och en ko!»

Många, många år ha gått. Men än i dag har ingen utaf dem fått se så mycket som svansen af den ko de drömde om.

Men de ha fått se åtskilligt annat.

Redan tre år efter denna episod blef Anna Blomgren gift och bosatt i Göteborg. Hon var då endast 17 år gammal. Hennes man hade en affär, som icke lyckades väl, och efter 17 års äktenskap, då fyra barn voro födda, var den ekonomiska ställningen mycket allvarsam.

Nu beslöt hustrun att gripa in — men hvilken förvärfskälla skulle hon välja? En fanns, som lockade hennes håg. Och så insände hon — det var år 1893 — till Svenska Akademien ett urval af sina lyriska dikter, samlade till ett häfte. I sitt 22:dra år

Promenaddräcker och Kappor

Vid behof af dessa artiklar rekommendera vi en mycket god mellangenre af 1:ma svenska och engelska tyger, solidt svenskt arbete efter bästa utländska modeller. OBS! Med detta goda fabriks prisbillighet finnes ingen konkurrens.

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORMALMSTORG

Handwritten signature: Gustaf Holmbloms

hade nämligen fru Berg börjat skriva på allvar efter att allt ifrån barnåren ha gjort det på lek.

Hon fick mention honorable.

»Det var den svåraste dag jag ännu upplefvat, då brevet från C. D. af Wirsén kom med tillkännagifvandet härom och med inbjudan till Akademiens årshögtid» berättar fru Berg och tillägger:

»Aldrig glömmer jag den dagen! Jag hade nämligen väntat andra priset och vet också, att jag varit ifrågasatt att få det. På detta kort hade jag insatt alla mina förhoppningar, och då jag förlorade, så ramlade hela mitt luftslott. Jag kunde nu icke tänka på diktandet som inkomstkälla».

En kvinna med fru Bergs mångsidiga begåfning gifver dock icke tappt i första taget; därtill äger hon alltför många möjligheter.

Redan i föräldrahemmet var det Anna B:s glädje att pyssla om de sjuka inom faderns församling. Med en härdighet och företagsamhet utan gräns lade hon omslag och kompresser och gaf vattenbehandling för både likt och olikt. Allra mest intresserade hon sig dock för barnsängskvinnorna och led af att icke få vara med, då de behöfde vård och hjälp. Hon grubblade mycket öfver hithörande ämnen och då hennes morbror, dåvarande professorn i förlossningskonst vid B. B. i Stockholm, Anders Anderson, kom på besök, brann hon af begär att få utfråga honom om alla de mysterier, öfver hvilka han kunnat ge så klart besked. Men ack, det gick ju icke an för en ung flicka att fråga om dylika ting!

»Till och med då jag sedan fick mina egna barn väckte det nästan anstöt, att jag begärde upplysningar af min »fru». Det ansågs hardt när oblygt att vilja se och förstå hvad man hade inom sin egen kropp — så förvända begrepp hade barnmorskorna ännu.»

Vid det femte barnets födelse var det som fru Berg tog sitt beslut: hon skulle bli barnmorska.

Husläkaren afrådde, professorn vid B. B. afrådde — vännerna afrådde.

Fru Berg skyndade emellertid att vänja af sitt barn och flyttade för ett års tid från de sina och till Göteborgs B. B. för att där genomgå sin kurs. Under detta år gafs henne tillfälle att besöka sitt hem i samma stad sammanlagdt omkring 14 dagar. Endast genom tålmod och ihärdighet kunde alla svårigheter öfvervinnas.

Efter elevtidens slut reste fru Berg till Köpenhamn, där hon under 3 månaders tid praktiserade å Födselstiftelsen. Hemkommen började hon sin praktik i Göteborg. Ännu 1894 var det något så pass ovanligt att en bildad kvinna ägnade sig åt barnmorskans yrke, att till och med fru Bergs barn hånades och förlöjligades af sina skolkamrater, och mer än en gång hände det att gossarna kommo hem med skrämor som de fått i de slagsmål som etablerades för denna orsaks skull.

År 1905 öppnade fru Berg jämte tre yrkeskamrater »Göteborgs Privata Förlossningshem», det första i sitt slag i Sverige. Hemmet förlades till villan Hanneberg vid Getebergsängs spårvägslinje. Det säregna vid detta företag var att ingen som helst förlagsman stod bakom, utan hvar och en af de fyra kompanjonerna lånade upp en fjärdedel af det erforderliga kapitalet. Redan nu är Hemmets utvidgning ett önskemål.

Under 15 år har fru Berg arbetat i sitt ansträngande kall och delat sin hängifvenhet mellan detta och det egna hemmet med make och barn. Lifvet har bragt henne många och tunga sorger. Själf påstår hon, att det endast är det kära arbetet som hjälpt henne att bära dem — »dessa underbara, spännande tillfällen, då nya varelser få lif och då de olika individer, med hvilka man föres samman, ge så rika tillfällen till intressanta, psykologiska studier».

Men det är nog också det glada, humoristiska lynnet och de starka litterära intressena som uppehålla henne. Och man behöfver endast se fru Bergs hem med alla dess blommor, taflor och böcker för att kunna glädjas öfver att en kvinna med en sådan skönhetskänsla, hvarom allt bär vittne, valt ett yrke där intelligens och förfining väl om någonsin är på sin rätta plats.

MARIA HOLMSTRÖM.

Beslut och resolutioner vid Londonkongressen.

Den outröttliga kongresspresidenten, Mrs Chapman Catt, lär fällt det omdömet om den nyligen hållna Londonkongressen, att hon aldrig närvarit vid ett möte, där så mycket arbete utträttats. Af de korrespondenser som sändts därifrån, framgår äfven med hvilken intensitet förhandlingarna bedrifvits, och granskar man de beslut och resolutioner, hvilka fattats vid kongressen, förstärkes intrycket af arbetets omfattning och storlek.

Den besvärligaste frågan var den om rätten för olika länders föreningar att ansluta sig till alliansen. Mötets beslut att bibehålla lika representationsrätt för alla länder gjorde problemet särdeles svårlöst. Det är att hoppas, att de nu gjorda bestämmelserna äro lyckligt funna, endast erfarenheten kan emellertid visa om de i allt äro lämpliga. Bestämmelser för förhandlingars förande, säkerligen de första som utarbetats af en internationell förening, antogs af mötet. Det rösträttsmärke, som antogs vid kongressen i Köpenhamn, kommer att bibehållas. Tvänne af de från Sverige, från Liciums ateljé utgångna förslagen till flagga och banér, blefvo de som godkändes. En ny täflan utlystes i fråga om musik till den internationella hymnen. Den hymn, som antogs, var författad på engelska af miss Theodora Flower Mills och benämnd »The

women's battle song". Som föreningarnas motto antogs den helige Augustinus ord: *in necessariis unitas, in dubis libertas, in omnibus autem caritas*, i översättning: i det väsentliga enighet, i det mindre väsentliga frihet, i allt god vilja.

Två nya nationalföreningar vunno vid kongressen inträde i den Internationella alliansen, nämligen Belgiens och Frankrikes. Med dessa äro nu 18 nationer representerade. Särskilda bestämmelser fattades för att möjliggöra en anslutning från de österrikiska kvinnornas sida, hvilka genom lagförbud äro hindrade att bilda politiska föreningar och således ej kunna åstadkomma den sammanslutning, som annars är ett villkor för inträde i rösträttsalliansen. Genom dessa undantagsbestämmelser kunna nu Österrike och Ungern ingå i alliansen, men komma att betraktas som en nation, emedan det är kejsardömet Österrike, som ensamt beviljar rösträtten. Från Serbien föreligger ansökan om inträde, hvilket beviljas så fort den serbiska organisationen uppfyllt de nya internationella villkoren.

En permanent kommitté af tre medlemmar tillsattes för pröfning af ansökningar om anslutning till alliansen. Till ledamöter valdes Mrs Chapman Catt, fru Anna Wicksell och dr Käthe Schirmacher. Sverige blef således här representeradt.

I fråga om utbyte af rösträttslitteratur länderna emellan antogs det svenska förslaget, härrörande från fröken Signe Bergman, hvilket går ut på att hvarje rösträttsförenings ordförande skulle sända ett exemplar af alla genom föreningen utgifna brochyren till ordförandena i hvarje annat land; äfven skulle all litteratur annonseras i "Jus Suffragii".

Ur de resolutioner, som antogos, anföra vi:

Delegerade från 21 länder församlade i London till Internationella rösträttsalliansens första femårskongress, representerande den öfver hela världen organiserade rösträttsrörelsen, förena sig i följande resolutioner:

vi glädja oss öfver alliansens hastiga tillväxt från 8 nationalföreningar, då den organiserades år 1904, till 21 föreningar år 1909;

vi anteckna med stolthet två betydande segrar sedan vårt första möte för fem år tillbaka i Berlin — införandet af rösträtt för kvinnor i två af Europas stater: år 1906 beviljade finska landtdagen kvinnor politisk rösträtt på samma villkor som män, år 1907 beviljade norska stortinget politisk rösträtt åt kvinnorna, ehuru med en inskränkning, beroende af beskattningen och hvilken icke förefinnes för männen, en inskränkning, som regeringen nu emellertid föreslår skall borttagas;

vi lyckönska de danska kvinnorna till att år 1908 ha erhållit kommunal rösträtt, och vi lyckönska Danmark till det om klokhet och intresse vittnande sätt på hvilket kvinnorna begagnade sig af sin rätt vid valen detta år;

vi lyckönska kvinnorna i Sverige till att den kommunala rösträtten, från att ha varit inskränkt till skattebetalande, ogifta kvinnor, utsträckt till gifta kvinnor samt att alla kvinnor nu äro valbara till de institutioner, nämnder och råd, till hvilka de äga rätt att rösta;

vi lyckönska de svenska kvinnorna till den af Andra

kammaren enhälligt antagna motionen om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor;

vi lyckönska kvinnorna på Island till att ha blifvit valbara till de kommunala uppdrag, för hvilka de äga rösträtt, samt till invalet af fyra kvinnor i Reykjaviks kommunalråd, såväl som till utnämmandet af en ny statsminister, hvilken är en ifrig vän af den kvinnliga rösträtten; till att en petition om rösträtt undertecknats af en majoritet af isländska kvinnor samt till att altinget lofvat att inom kort tid bevilja kvinnorna rösträtt;

vi lyckönska de franska kvinnorna till det första erkännande af deras valbarhet, som gifvits genom att göra dem valbara till handelsnämnder, och till att de därigenom få inflytande på handelsdomstolars sammansättning;

vi lyckönska de tyska kvinnorna till den nyvunna föreningsrätten, hvilken medgifver dem att bilda politiska föreningar och som haft till följd, att inom ett år rösträttsföreningar bildats i alla de tyska staterna med undantag af tre;

vi lyckönska de italienska kvinnorna till framgången af deras första rösträttskongress; vi lyckönska kvinnorna i Italien, Schweiz, Frankrike, Belgien, Ungern och Serbien till deras inom de sista fyra åren bildade rösträttsföreningar, och vi protesterar mot den lag, som i Österrike förbjuder kvinnorna att bilda föreningar;

vi uttrycka vår starka medkänsla för de ryska kvinnorna, hvilka under så svåra förhållanden måste kämpa för såväl sina egna som för hela folkets rättigheter. Med tillfredsställelse påminna vi oss, att de tillätos hålla en stor kvinnokongress i december 1908;

vi ha med glädje förnummit, att samtidigt med den allmänna frihetsrörelsen i Turkiet har en anhållan utgått från kvinnorna om att få något slag af offentligt inflytande, och vi hoppas, att det ungturkiska partiet kommer att villfara denna begäran;

vi lyckönska de holländska kvinnorna till att år 1905 en kommitté, bestående af sju framstående män ur olika partier, hvilken tillsatts af regeringen för beredning af en författningsrevision, med 6 röster mot 1 förordade borttagandet af hinder för kvinnors valbarhet; till att regeringen kort därefter framlade förslag om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor, hvilket dock icke gick igenom på grund af ministärförändring, men såsom man kan hoppas, endast är uppskjutet;

vi lyckönska de böhmiska kvinnorna till att ha gjort bruk af sina gamla, ehuru begränsade, konstitutionella rättigheter att rösta vid kommunala val i vissa städer samt till den böhmiska landtdagen, och äfven till att kvinnor uppställt som kandidater till landtdagen, hvilket vi hoppas kommer att resultera i att de blifva valda;

vi lyckönska Afrikas kvinnor till att kommunal rösträtt införts i Kapkolonien och Transvaal samt till att en motion i detta syfte väckts i Natal; till att de politiska ledarne sympatisera med rösträttsrörelsen och till att det finnes skäl att hoppas, att det första parlamentet i ett Förenadt Sydafrika skall bevilja kvinnorna politisk rösträtt;

vi påminna oss med största tillfredsställelse, att kvinnorna i Nya Zeeland nu i sexton år åtnjutit rösträtt; vi

dare glädja vi oss åt att alla australiska kvinnor erhållit rösträtt genom regeringens beslut sistlidne november att införa rösträtt för kvinnor äfven i Victoria. Det faktum, att i en hel världsdel kvinnorna äga fulla politiska rättigheter, måste i hög grad uppmuntra kvinnorna i andra länder i deras kamp för sin rätt;

vi glädja oss åt de nya och starka impulser, som på de sista åren känneteckna rösträttsrörelsen i Förenta Staterna, att inom de sista två månaderna 1,000 representativa kvinnor i New-York ha demonstrerat för en rösträttsmotion, 1,600 i Illinois och 2,000 i Massachusetts, att i tre stater, Washington, Oregon och South Dakota, frågan nu beror på folkomröstning 1910 och att alla tecken tyda på seger;

vi ha med glädje erfarit, att stadsfullmäktige i Toronto petitionerat i parlamentet för kvinnornas politiska likställighet med männen samt att 1,000 kvinnor, den dag frågan skulle debatteras, genom en deputation sökte påverka statsministern;

vi lyckönska Storbritanniens kvinnor till att 1907 ha erhållit rätt att väljas till medlemmar af kommunalnämnder på landet och i köpingar såväl som till borgmästare och underdomare, samt till att en kvinnlig borgmästare blifvit vald, liksom ett antal kvinnliga kommunalnämndsmedlemmar. Vi anmärka med tillfredsställelse, att den kvinnliga rösträttsrörelsen i England blifvit en aktuellt politisk fråga, hvilket bl. a. bevisas af det intresse som valmännen ha för densamma;

vi hälsa med glädje bildandet af manliga föreningar för kvinnlig rösträtt i olika länder;

vi betona ytterligare den resolution som antogs vid kongressen i Amsterdam 1908, nämligen att kvinnornas skyldighet i närvarande stund är att alla samla sig i gemensamt arbete för rösträtten utan afseende på skiljaktiga politiska och religiösa åskådningar, att undvika hvarje indragning i utanför stående rörelser, att begära rösträtt på lika och samma villkor som nu för män existerande, lämnande nödiga utsträckningar att bestämmas af män och kvinnor gemensamt;

kongressen påyrkar att de olika ländernas föreningar icke få undanskjuta sitt kraf på rösträtt för kvinnor för något annat måls ernående, vare sig det skulle gälla någon vidare utvidgning af rösträtt för män eller främjandet af något särskildt politiskt parti.

Det första allmänna svenska kvinnorösträttsmötet.

Den stora, internationella kvinnokongressen i London har nyligen ägt rum under stor anslutning och varit föremål för uppmärksamhet från hela världspressens sida. Den 18:de och 19:de juni samlas i Stockholm en kongress af svenska kvinnor, liten i jämförelse med de stora, internationella, men betydelsefull nog såsom utgörande det första svenska kvinnorösträttsmöte, som ännu hållits. Väl

kan det icke ådraga sig utlandets uppmärksamhet i någon större grad, äfven om det är att förmoda att de utländska tidningar, som intressera sig för den mäktiga strömning i tiden som kallar sig kvinnorörelsen, skola omnämna dess förhandlingar, men inom landet har det rätt till att räkna på ett starkt intresse från såväl pressens som allmänhetens sida. Kvinnorösträtten är icke längre en fråga, som kan skjutas åt sidan, dess aktualitet är numera af en allt för påtaglig natur.

Anslutningen till mötet har redan visat sig särdeles liflig. Anmälningar mottagas på Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm, hvilken äfven tillhandahåller program, lämnar upplysningar m. m. Medlemskort à 1 kr. få lösas därstädes efter den 12 juni. Lokal under mötet blir Idrottsparkens Tennispaviljong.

Programmet upptar följande punkter: fredagen den 18 juni kl. 9,30 f. m. *enskildt* möte för medlemmar af F. K. P. R., hvarvid föredrag om *Rösträttsfrågans ställning till andra kvinnointressen* hålles, uppdeladt i fyra inledningsanföranden, nämligen *Lika lön, lika arbete* af fröken A. Wetterlind, *Arbeterskornas ställning* af fru Kata Dalström, *Nykterheten* af fröken S. Kruse samt *Gift kvinnans rättliga ställning* af fröken M. Staël von Holstein. Därefter lämnas en redogörelse för *Erfarenheter från det svenska rösträttsarbetet*. Fru Ellen Hagen talar öfver *Kongressen i London*.

Kl. 8 e. m. hålles *offentligt* möte med tal af kyrkoherden H. E. Hallberg, dr Gulli Petrini samt af en af socialdemokratiska partistyrelsen utsedd föredragshållare.

Lördagen den 19:de kl. 9,30 f. m. hålles *enskildt* möte för F. K. P. R., då fröken Signe Bergman talar öfver *Rösträttsarbetet i England*. Därefter inledes en diskussion om *Partipolitiken och kvinnornas rösträttsfråga* af fröken G. Wahlqvist. Man väntar sig flera framstående rösträttskvinnors inlägg i detta aktuella ämne. Kl. 2 e. m. är utfärd till Saltsjöbaden med gemensam middag kl. 4. Kl. 6 e. m. friluftsmöte med föredrag om *Kvinnans ansvar i samhället*. Talare äro fröken A. Whitlock, fru Ruth Gustafsson m. fl.

Till de enskilda mötena äger ej pressen tillträde, meddelanden komma att lämnas genom en tillsatt presskommitté.

Det starka intresse, med hvilket mötet redan omfattats af medlemmar af F. K. P. R., tyder på den stora lifaktighet, som karakteriserar vår rösträttsorganisation. Med tanken fäst på vikten och betydelsen af att mötet emellertid verkligen stort taget blir ett värdigt uttryck för det kraftiga rösträttsintresset hos landets kvinnor, rikta vi en kraftig uppmaning till alla dem som äro oförhindrade att infinna sig, att närvara vid det *första svenska kvinnorösträttsmötet*.

Sprid Dagny!

När Konstindustriutställningen i Stockholm öppnades.

Det flaggas öfverallt, från de små blåa och gula leksakslapparna på spårvagnarna till de stora dukarna, som slå i vinden mot de uppresta höga flaggstängerna. Automobilerna susa fram, och droskorna knoga långsammare efter i långa rader ut öfver Djurgårdsbron, ljusa toaletter, kolossala blomsterknippen till hattar, glänsande cylindrar, glada ansikten, allt och alla mot samma mål — den »hvita staden» som vuxit upp därborta i Frisens park.

Genom de olika entréerna fördelar sig mänskostrommen för att mötas från olika sidor vid den kringbyggda utställningsgårdens midtparti. Den mulna himlen har klarnat, solen lyser på de bländhvita murarnas raka linjer, som skära tvärt öfver mörka granars och nyutspruckna löfträds spetsiga och vågiga konturer, där de höja sig utanför det fridlysta området mot himlens blå. Men de två kampanilerna torna högt öfver det hela i rymden.

De kungliga komma, Dalaregementets musikkår spelar Pegels festmarsch, in i musiken ljuder klockringning från utställningens klockstapel. När musik och klockringning tystnat, klingar ett sprödt klockspel från en af kampanilerna, och de nedifrån sedda docksmå figurerna öfver urtaflan röra sig automatiskt. Så kommer Hugo Alfvéns festouvertyr, underbar, smekande, ljuf och vek som nordens ljusa vår, — också käck, mäktig och gripande. Tonerna hviska och leka, stiga och falla, en härlig tondröm i den vackra drömstaden.

Tal hållas, kungssången sjunges, och så faller kören in, stark och härlig, med kör ur »Vikingarna» och »Du gamla du fria». — De officiella invigningshögtidligheterna äro förbi.

I gallerier, rum och salar vänta de skatter som hopats af konstskickliga händer, en imponerande uppvisning af hvad Sverige kan prestera i konsthandverk och konstindustri. Den snabba öfverblicken en första utställningsdag kan endast gifva ett allmänt intryck af de betydande saker som här exponeras. Hvilken framstående plats kvinnoarbetet intager frapperar emellertid omedelbart. I särskilda rum och afdelningar äro våra framstående textilanstalter representerade, Licium, Selma Giöbel, Handarbetets vänner, Tyra Grafström, Thora Kulle. Dessa charmanta väfnader, broderier, spetsar och altarprydnader fordra emellertid sitt särskilda studium och sin särskilda beskrifning. Om hemslöjden och konstskickligheten ute bland bygdens kvinnor landet rundt vittna de små utställningssalarna med sina för de olika landskapen typiska alster, ända upp till Lappmarkens slöjdkollektion, inrymd i en monter i form af en stående akja och vaktad af en äkta lappkvinna från Arjeplog.

Vår vackra utställning har till stor utsträckning karaktären af en kvinnornas utställning. Med verklig stolthet kunna de här peka på hvad de åstadkommit såväl som initiativtagare och som ihärdigt fullföljande föresatta mål, och icke minst på hvad de uträttadt — enskilda kvinnor — genom att uppmuntra och upplifva den gamla allmogeslöjden — väfnad, knyppling, brodyr m. m.

Vi återkomma i särskilda artiklar till det mest sevärda af kvinnoarbetet på utställningen.

EFA.

Ellen Key i Paris.

Att Ellen Key är ett af namnen för dagen i Paris utvisade mottagningen till hennes ära uppe i den internationella kvinnoklubben »la Française» vid rue Lafitte, där äfven den så benämnda tidningens redaktionslokal är förlagd.

Redan en half timme innan den utsatta tiden voro nästan alla platser besatta med en förväntansfull dampublik, bland hvilken skymtade några skandinaviska ansikten, och i det nätta terummet sutto M:me de Montaut, vice-president för L'union des femmes de France, M:mes Michaux, Amieux, Compain med flera kända kvinnosakskvinnor och konverserade vid sin tekopp. Det var något af fest i luften. Snart voro alla sittplatser upptagna och de bägge små sidosalongerna fullpackade. Här och hvar syntes en och annan herre torka svetten ur pannan, där han stod inkilad bland alla damhattarna.

Äntligen steg vice presidenten för la Française, M:me Paul de Lauribar, upp på den lilla estraden, följd af vår ryktbara landsmaninna. »La voilà» »la voilà» ropades från alla håll. Madame de Lauribar uttalade sitt djupa beklagande öfver att Gabriel Monod varit förhindrad att hålla hälsningstalet och att la Française's president, M:me Jane Misme, på grund af sin klena hälsa måst afstå från denna rättighet till förmån för henne, som på intet vis kände sig värdig ett så hedrande uppdrag... Därpå öfvergick hon till en kortfattad skildring af Ellen Keys personlighet och författarskap och uppläste några citat ur Le siècle de l'enfant och L'amour et le mariage; hon talade om de förutsättningar som fordrades för att kunna läsa Ellen Key med det rätta förståendet och slutade med ord af den största beundran för den uppriktighet, den nobelhet och den värme som tala ur hvarje sida af hennes hand. — Lifliga applåder.

Nu kom turen till Ellen Key. Med den enkelhet, säkerhet och värdighet, som gör henne till en af tidens märkligaste vältalarinnor, började hon sin framställning, och af publikens absoluta tystnad — så högst ovanlig för en parisisk salong — förstod man att den genast fick detta klart för sig i trots af en del små språkliga misstag.

Hon uppritade i avvägda satser grunddragen för sin lifsåskådning och de önskemål hon uppställer för kvinnan...

Hennes tal afbröts ofta af applåder, och när hon vidrörde rösträtten, hörde man att suffragetterna voro i majoritet.

För oss fanns intet nytt i hennes ord, och jag anser det därför icke nödvändigt att här upprepa dem, men hvad jag önskade, det var att en hel del af svenska all-

mänheten kunnat åhöra dessa tal på utländsk botten, långt från alla små partihänsyn, här midt i storstaden där alla värden så att säga få sin rätta värdering, och jag tror att hon af många skulle blifvit anorlunda förstådd, ty det heter alltför sant, ingen är profet i sitt eget land.

Paris, juni 1909.

A. L—n.

Käte Kollwitz.

Vi presentera härmed i Dagnys spalter en tysk konstnärinna, hvilken i sitt hemland gjort sig känd särskildt genom sina af ett tragiskt patos fyllda framställningar af proletariatets — de stora, svältande massornas lidande och kamp. Framstående som konstnärinna, förtjänar hon att blifva känd utanför det egna landets gränser för den mission hon fyller genom att med sin konst som uttrycksmedel så gripande framställa sin af flammande indignation genomträngda medkänsla för de lidande och förtryckta.

Hon hör till de konstnärer, för hvilka *l'art pour l'art* är meningslös, för hvilka konsten är uttrycksmedlet för hvad de ha på hjärtat och måste få sagdt. Och därför är också hennes konst absolut personlig, okonventionell, organiskt framvuxen ur hela hennes lif och riktning — man kan t. o. m. leda dess ursprung och orsak tillbaka ett par generationer, fastän den först hos henne letar sig fram till konstnärlig formulering. Liksom de flesta som röra sig med tanke- och idékonst har hon hamnat på grafikens område — denna lämpliga öfvergångsform mellan litteratur och målning. I sina etsningar behärskar hon på ett öfverlägset sätt de tekniska uttrycksmedlen, hon förstår att träffsäkert säga hvad hon vill och menar, enkelt, kraftigt, brutalt. Det är kraften, som är det mest karakteristiska hos henne, en naturlig, spontan kraft med ett utprägladt demokratiskt drag, ofta brutal och föraktande formförfining och kultur. Hennes figurer ha något primitivt och grofhugget, ibland rått, men bli aldrig banala och äro alltid tecknade med kärlek och med öfvertygelsens värme. En komposition t. ex., som på en gång är grotesk och gripande, är hennes »Totes Kind», en stor plåt framställande en moders sorg: den nakna figuren af en grof kvinna sitter med korslagda ben och hophukad framstupa öfver det döda barnet, som hon håller hårdt tryckt i sina armar. En vild och dystert passionerad sorg, och vid

första ögonkastet skulle hon kunna förväxlas med en gorilla, som biter ihjäl sitt girigt fasthållna byte.

Käte Kollwitz's egentliga område är folkmassor, som resa sig mot förtryck och orättvist lidande. Här blir hon sublim och öfvertygande.

Hon härstammar från Königsberg i Preussen. Hennes morfar var predikanten Julius Rupp, som där

grundade en frireligiös församling.

Hennes far, Karl Schmidt, studerade

juridik, och som student slöt han

sig 1848 till den revolutionära

rörelsen; efter det voro hans bana

och hans framtidsutsikter förstörda,

och han blef i stället murare. Så

tog han sin murarmästareexamen

samt gifte sig med Rups dotter,

och Käte blef deras femte barn.

Hon föddes den 8:de juli 1867 i

Königsberg. Hon fick tidigt under-

visning i teckning samt kom 1885

till Berlin, där hon ett år studerade

vid Künstlerinnenschule. Därefter

återvände hon till Königsberg, där

hon de följande åren arbetade för

sig själf, med undantag af åren

1888—89, då hon var elev till Ludvig Her-

terich vid Künstlerinnenschule i München. 1891

började hon att af etsaren Mauer invigas i allt som

hör till etsningens komplicerade teknik, hvilken hon

sedan dess blifvit trogen. Kort därpå gifte hon sig

med doktor Kollwitz, är sen dess bosatt i Berlin

och har två barn.

Under hela denna tid ha endast två korta resor

afbrutit hennes trägna, koncentrerade arbete, nämligen

1904 ett par månaders uppehåll i Paris samt 1907

fem månader i Italien, sedan hon samma år på

grafiska utställningen i Leipzig tilldelats Villa-Romana-

priset.

1898 hade hon dessutom i Dresden fått guld-

medalj för sin »Weberaufstand», en cykel af sex ets-

ningar, hennes första större arbete.

Efter detta följde betydande arbeten i rask följd:

1899 »Gretchen» och samma år »Aufruhr»; 1900

»Zertretene» (etsning i tre delar); 1903 ovannämnda

»Totes Kind». 1903—1908 »Bauernkrieg», cykel af

sju kompositioner, beställning af Föreningen för historisk konst; alltsammans etsningar.

Hon utför dem i större format än man är van att tänka sig etsningar, och hon manövrerar de väldiga jätteplåtarna med stor skicklighet. Hon är initierad som få i denna »svartkonstens» alla gamla och nya mysterier och vet att uttrycksfullt begagna sig af de djupaste svärtor och starkaste kontrastverkningar.

Nu hämtar hon andan efter sin sista bragd, »Bauernkrieg», och har sen dess endast låtit se några mindre teckningar i »Simplicissimus» samt en del plastiska utkast i sin ateljé vid Weissenburgerstrasse i Berlin, — medan hon antagligen preparerar sig till något nytt, större kraftprof.

TYRA KLEEN.

Ett aftonsamtal i Jargonant.

Det är således sista gången på länge vi sitter här tillsammans, hr professor. —

Den som talade var en liten hopkrupen och spänstig gammal dam, som med snabba och beslut samma små steg trippade framåt trädgårdsgången. När hon nu halft vände sig om mot följeslagaren, föll den molnlösa junidagens rikt guldröda skimmer öfver nedre delen af ett grofmejsladt ansikte, som strålade varmare än solen under schäferhatten och den sedesamma hvita hufvan.

Professorn, en sirlig herre med ung figur och ett förnämt, mjukskägigt hufvud af obestämd ålder, log artigt och en smula skälmaktigt till svar:

— Bränner marken under era fötter igen, ni outtröttliga vandrerska?

De hade bestigit den lilla kullen i trädgårdens bortersta hörn, inhägnad i halfrund med en ymnigt blommande syrénhäck, och togo plats på en soffa, öfver hvars ryggstöd ett par hvita, doftande klasar sträckte sig fram som till välkommen.

— Jag går trygg och förnöjd på hvilken fläck som hälst af Guds gröna jord — började hon, sedan de ett par minuter hänfördt tysta andats in den mildt berusande blomsterången. — Men ni har rätt, jag har blifvit en vandrerska, en sorts pendang till Ahasverus, men inte som han utan hopp. Ingen såg det skrifvet i mina stjärnor när jag föddes, men det berodde väl på att det var en molnig natt. Sedan har det klarnat obeskrifligt.

Hon tystnade och såg långt framför sig. Professorn betraktade henne tankfullt och skarpt från sidan. Så nickade han för sig själf, som om han fastslagit ett resultat, och sade med en ton af på en gång vördnad och beskyddande förtrolighet:

— Jag fäste mig från första början vid ert sätt att hålla hufvudet. Alltid framsträckt, i en hållning af lyssnande förväntan, och med blicken fast riktad mot horisonten, som visste ni, att i nästa ögonblick stiger något som ni längtar efter upp därborta. Jag har inte iakttagit detta hos någon förr.

— Och det har ingen sagt mig förr. Men professor Amiel är ju känd för att vara en fasligt noggrann observatör, känd och kanske lite fruktad.

— Inte af er åtminstone — replikerade han

med ett förläget skratt. — Mycket vet mamsell Bremer, men inte hvad fruktan vill säga.

— Åjo, åjo — afvärjde hon, och hennes läppar darrade lite. — Jag har nog slagits med det också, men nu har jag ingenting att vara rädd för längre. Redan tidigt kom jag till insikt om att den som vågar för det högstas skull trotsa åtlöjet, den har öfvervunnit allt. Det är som sagornas riddarprof: det kan vara nog så groteskt, men vinsten är prinsessan och halfva kungariket.

— Ert kungarrike, mamsell Bremer, är en de vackra själarnas aristokratiska republik.

Professorn gjorde en liten elegant reverens.

— O nej — hon slog ängsligt ifrån sig med de smala händerna, hvilkas fingrar alltid slöto sig blygsamt prudentligt intill hvarandra som en flock väluppfostrade systrar bland främmande. — Ni är alldeles för artigt, hr professor, eller också skämtar ni med mig en smula. Men jag förstår er så väl. Ni, en ämbetsman i den demokratiska republik, som vårt kära Genève i en bråd vändning har utvecklat sig till, må väl sucka efter en aristokratisk régime, men fjärran ligger mig drömmen om ett fåvälde, om än aldrig så förandligadt. Därhemma betraktades jag som en riktig rabulist, vet ni, en liberal! Ni skulle bara höra hvilka reprimander konservativa dagbladsskrifvare serverar mig! Det är en härlig och bister tid vi lefver i, andarna vaknar och friheten genomlöper med kapioler och okynne sina bråkiga men sällt löftesrika slyngelår.

Professorn skakade sakta, vemodigt på sitt långlockiga hufvud under det allt eldfullare talet. Efter en liten paus utbröt han med ett smärtsamt leende:

— Så långt fram ni ser, så långt bortom horisontlinjen! Mina ögon, som inte likt era har ett mål, fångslas af det panorama, som breder ut sig här närmast framför. Där skönjes ingen frihet men väl anarki, ingen morgonrodnad men ett blodigt brandsken. Vi skrider oundkomligt mot en ny despotism, rebellernas, en ny ortodoxi, kättarnas, ett nytt kastväsen, jämlikhetsifrarnas. Man har en febril brådska med att reparera nötta institutioner och profva nya arrangemang af samhällsordningarna, och man frågar allt mindre efter att bättra på män-

skorna. Det är alldeles som om man trodde, att frid och trefnad skulle inträda i en splittrad familj, om bara våningen utvidgas och möblerna placeras om.

— Ja men tänk om så verkligen skulle förhålla sig — inföll Fredrika Bremer lifligt, och det plågade drag hans ord kallat fram kring hennes goda mun vek för ett uttryck af hoppfull energi.

— Fråga husmodern — det är hon som har mest att lida af trångt utrymme och skrymmande möbelbråte. Ah, ni småler, ni tänker: nu kommer mamsell Bremers käpphäst fram igen. Ni yttrade en gång — det var en komplimang och det var en kritik —: mamsell Bremer ser hela världen från en kvinnas synpunkt, genom fönstret i ett vardagsrum. Må vara, men jag ser dock — hela världen, och från denna utsiktspunkt kan jag bättre komma åt att visa den för de flesta än från toppen af ett förklaringsberg. Om nu jag, arma skröpliga varelse, kunde tänkas bestiga ett sådant...

— Ni skulle bäras af änglar! Jag ville skamsen böja mig i stoffet för er himmelska godhet. Själf är jag en fredlös ande, som irrar rundt i universum och beskådar det från tusen fönster, rädd att gå miste om någon vy, någon nyans, och det skulle förefalla mig som en profanation, om jag inbjöde medmänskor att dela mina njutningar eller mina fävor. Hvilken försagdhet och hvilken egoism! Och dock...

Han tystnade och vände bort hufvudet, förströdd eller generad.

— Och dock? — manade hon vänligt. — Ni måste säga ut. Ack, ni talar ju nästan aldrig om er själf.

Hans melodiska stämma fick en biton af svårmodig ironi:

— Nå så jag gör inte det? Jag har dock jämt en känsla af samvetsagg öfver att jag gör det för mycket. Hvad jag ville säga? Jo, jag menar, jag har en aning om, det svärfar för mig som en möjlighet, att mitt andligt kringströfvande enslingslif, min ogästvänliga ungarstillvaro så att säga, har sin hemliga plan, sin uppgift, ja kanske rent af sin sociala mission.

— Helt visst, helt visst! — Fredrika Bremer nickade gladt bifall. — Ni tror väl inte, att jag önskar stänga in er i mitt »vardagsrum»? I vår faders rike finns många lägenheter — och många flyttningsdagar. Det står visst för mig, att ni är konfirmerad till medlem af den stora församlingen, den heliga och fria allmänliga kyrkan, hvars begynnelse jag kommit för att spana efter här i Schweiz, detta frihetens uråldriga bergfäste, och som väl egentligen är belägen — bortom horisontlinjen.

— Ur den församlingen hoppas jag att aldrig bli exkommunicerad — svarade han och tryckte hennes hand som för att besegla ett förbund. — Fast det kunde lätt nog hända mig i vår grälsjuka, misstänksamma och såtillvida äkta nationella s. k. fria kyrka, som ni gör bäst i att inte ställa för stora anspråk på.

— Ni talar illa om era landsmän, men jag fattar innerligt väl hur ni ofta måste lida af den bitska nordanblåst, *la bise noire*, som sveper genom Genève's gator och tränger rätt igenom innebyggarnas själar. Det finns en del bildade och fullt upp af dugande kvinnor i er stad, men jag vill inte neka, att jag känner mig besviken på dem. Här om någonstädes hade jag väntat att finna dem klarvakna, vissa om sin uppgift i samhällets hushållning och modigt beslutna att fylla den. Men deras synkrets är ännu trång — begränsad af hemmets eller urmakarverkstadens väggar.

— Det är sant, men uppfostras de till annat, har de förutsättningar för annat? Och jag skulle vilja tillägga: behöfs något annat? Jag har, som ni nogsamt vet, inte ett spår till liberala principer, men jag vill inte håller gärna ertappas med konservativa fördomar. Så snart erfarenheten skänker mig tillräcklig förvisning om nödvändigheten och önskvärdheten af en vidgad sfär för det svagare könet, ber jag att bli antecknad på listan öfver anhängarna af kvinnans emancipation. Men dit har jag ännu inte hunnit.

— Ni är ung och jag har godt hopp om er — log Fredrika Bremer. — Men jag undrar, om erfarenheten på detta område spelar någon roll för männen, om det i detta fall kan förekomma någon erfarenhet hos dem? Seende se de intet... Och hvad återstår dem då annat än att tro? Tro kvinnornas vittnesbörd. Om en man uppträder i vår sak, så gör han det aldrig på grund af de erfarenheter lifvet gett honom om vår belägenhet, af blödande medkänsla med vårt släkte, utan af en abstrakt rättfärdighetsprincip eller ock eggad af en älskad kvinnostämma.

Professorn skakade förbryllad sina lockar.

— Ja ja, detta är en skarpsinnig iakttagelse, den innehåller stoff till oändlig begrundan, men jag känner mig så utanför allt detta. Och likväl kommer ni mig att drömma om en framtids kvinnor, starka, frittblickande, andligt odlade... Men jag skymtar bara dimgestalter, med flytande konturer...

— Konturerna ser inte håller jag så klart — afbröt hon. — Ens inbillning hålles i bojar af samtids-typerna. Min framtidskvinna svärfar beständigt för mig i krinolin, men hvem vet, om femti år är kanske detta plagg så bortlagdt och förgätet, att de unga inte längre vet hur det såg ut.

— Hvad det är likt er, mamsell Bremer, att sitta och spekulera öfver 1907 års moder! Vet ni hvad, jag kunde tillönska er att få upplefva dem, och det är egentligen fult af mig, för jag misstänker, att ni finge skåda åtskilligt som komme er att rysa.

— Obotlige skeptiker! Jag rädes inte för ett nytt sekel och jag sänder det min välsignelse från detta kära oroliga århundrades midt, från *de tysta suckarnas tid*.

— Ni orubbliga troende! Er välsignelse måste verka, som hvart ord ur en ren och hög själ. Men jag, jag står där tomhändt. Hvilken gåfva har väl jag att lämna efter till de kommande? — Han satt djupt nedböjd med hufvudet mot handen.

— Ge er själf — sade hon dämpadt med en blick som lyste af hjärtlighet och medlidande. — Om inte er välsignelse, så era tvifvel, om inte era förhoppningar, så er ångest. De kommande behöfver allt och de kan bära mer än vi. Ack, vi vet så lite om dem, hvad de kommer att önska och förverkliga, men hör! — En näktergalsdrill pärlade genom syrén-snåret. — Denna paradislåt ska de höra — och känna därvid som vi.

Han hade långsamt rätat upp sig och satt lyssnande med ett lyckligt skimmer öfver dragen.

— Era sångare pröfvar instrumenten till aftonens konsert och skymningen faller snabbt. Det är på tiden för mig att anträda vandrigen in till Genève. Här i Jargonant med er och näktergalarna har jag insupit en ljufvare framtidsmusik än den som strömmade öfver mig förliden vecka inne i stan, när den tyska operatruppen gaf »Tannhäuser» af den nye berömda maëstron Wagner.

Professor Amiel bjöd Fredrika Bremer armen och förde henne neråt trädgårdsgången fram till det gröntomhågnade prästhus, där den outtröttliga vandrerskan slagit läger för några vårveckor.

HUCK LEBER.

Centralkök.

Bref från Helsingfors.

Maj 1909.

”Centralköket” kallas gemenligen den ståtliga byggnad, som byggnadsbolaget ”Area”, en samling af företagsamma och modiga personer, för det mesta lärarinnor och andra utom hemmet arbetande damer men äfven några familjer, låtit uppföra för sin räkning vid Georgsgatan 23. Företaget var väl ett vågstycke, ty ehuru denna idé: sammanslutning för att centralisera och därigenom för den enskilde förenkla de betungande hushållsgöromålen, länge hägrat som en lösning af det krångliga moderna hushållningsproblemet, visade det sig att idéns realiserande fordrade ingående studier och rätt mycket kapital, alltid svårt att anskaffa för det opröfvade. Åtskilliga små andelskök, inrättade i vanliga hyreslokaler, hade redan med rätt stor ekonomisk framgång verkat här, för att ganska plötsligt dödas af andelsköksidéns farligaste fiende — oenigheten. Dock, nya sammanslutningar af familjer till gemensam matlagning uppstodo i de gamlas ställe och visade idéns lifskraft. Den nya centralköksbyggnadens arkitekt, Gunnar Stenius, som ursprungligen på kvinnoakförbundet ”Unionens” inrådan studerat liknande byggnader i Stockholm och Köpenhamn, kunde inberätta om rätt gynsamma

resultat från dessa städer*. Med raskt mod bildades bolaget, fick sina stadgar vederbörligen stadfästade och inköpte en central och därför dyrbar tomt med klar blick för ett konsekvent genomförande af idéen, som innebär all möjlig inbesparing af tid och krafter. Många besvär och svårigheter fick det kapitalsvaga bolaget utstå, innan dess medlemmar kunde inflytta i eget bo. Dock, de ägde alla energi och gladt mod, och de som egde mera reella värden, gåfvo sitt uppoffrande stöd och slutligen stod huset färdigt i dec. 1908.

Byggnadskomplexen består af tvänne särskilda hus, ett vid gatan och ett inne på gården, som är afsedd att prydas med planteringar och hålles fri från hushållsbestyrrens afvisidor, hvilka äro förvisade till en särskild bakgård. Lokalerna, 18 till antalet, omfatta 1—4 rum jämte serveringsrum, tambur, badrum, W. C. och öfriga bekvämligheter. Dessutom finnas några enskilda rum med tambur, gaskök, W. C., vatten och mathiss. I allmänhet hafva aktionärerna egt största möjliga frihet vid inredandet af sina respektive lägenheter. Endast hufvudväggar, hisschakt, rörledningar och fönster voro oföränderligt bestämda. Samma golfyta har därför fördelats på många olika sätt, följande egarens behof och smak. I gårdsbyggnadens bottenvåning, dock fullt öfver jorden, med tillgång till luft och ljus, är det stora centralköket beläget, omgifvet af diverse ekonomirum. Spisen, stor och fristående, af modern restaurationstyp från firman Woss i Sarstedt, Tyskland, kan leverera mat för flera hundra personer. Gaskök för mindre uppkök, skåp för varma tallrikar och för matens varmhållande, uppvärmda med gas, stå äfven till förfogande. Invid köket ligger ett rymligt rum för servisens diskning, försedt med en stor modern, medelst elektricitet drifven diskapparat från samma firma som spisen. Kärlden, som bringas i snabb rotering, rengöras först i ljumt vatten med tillsats af soda och såpa och sänkas sedan i ånglett vatten, så att de efter en obetydlig aftorkning kunna återinställas på sina platser i samma rum. Öppnar man de många dörrar, hvilka synas i den från köket ledande korridoren, finner man ett med kall- och varmvattenledning försedt renseri för fisk, rotfrukter m. m., ett litet disktrum för kokkärl och öfrig köksattiralj, vidare rymliga skafferier och skåp, bagarstuga, samt sist tvänne rum för betjäningen jämte dennas särskilda badrum och W. C. En smal enskild trappa leder till den lokal om 2 rum jämte serveringsrum, som innehafves af hushållsföreståndarinnan, en person på hvars skicklighet och praktiska blick stora fordringar måste ställas. Maten, som serveras under vissa för de särskilda måltiderna bestämda timmar, är god och af i finska hem vanligen förekommande slag. Då en person önskar få något serveradt, ger han sina order genom den i hvarje serveringsrum anbragta, till köket ledande telefonen. Maten jämte bordsporslinet hissas då i en sluten hissorg, försedd med egarens namn med handkraft upp till konsumenten. På samma sätt återsändes servisen efter slutad måltid för att diskas. Till underlättande af hissorgarnas transport till gatubyggnaden är vid den underjordiska förbindningsgångens tak anbragt en skenbana, längs hvilken korgen drages till hisschaktet. — Om vi ännu i botten-

* Enligt här gängse rykten torde förhållandena senare ändrat sig i motsatt riktning.

våningen anteckna maskinrummet med ångpannan för varmvattenuppvärmningen och varmvattenservisen, bostad för maskinisten, som tillika är gårdskar, samt några hyresrum för strykerskor och "hjälpfruar" (dessa senare nödvändiga då aktionärerna icke hålla privata tjänarinnor), så kunna vi lämna detta område för att kasta en blick i boningsrummen. Dessa äro omsorgsfullt tapetserade och målade samt försedda med starka, vackra korkmattor, lagda direkt på järnbetongbjälklager, allt med tanke på underlättandet af renhållning och remont. I tamburen fäster man sig vid en liten apparat i väggen, vid hvilken den af en elektrisk motor i maskinrummet drifna dammsugarslangen tillkopplas för att vid behof suga bort allt damm från lokalens vinklar och vrår. Apparaten står i källaren förbunden med den allmänna afloppsledningen, i hvilken dammet försvinner. I det lilla, i ljus emaljfärg målade serveringsrummet ha de flesta inredt sin matvrå. De många små dörrarna här leda till skåp och skafferier, nödvändiga för de små förråd och läckerheter en hvar önskar hålla efter egen smak, till mathissen och till ett litet gaskök. Elektriskt ljus samt kall- och varmvattenservis i alla lokaler saknas naturligtvis ej.

Hvad slutligen angår den ekonomiska sidan af företaget, ställer den sig för den inre hushållningen rätt fördelaktig. Utom aktionärerna, ett 50-tal personer, deltaga c:a 60 utomstående i måltiderna, som serveras dem dels i bolagets treffliga allmänna matsal en trappa upp, dels i portörer, som afhämtas. Priset pr person och månad torde för aktionärerna kunna nedbringas till 25—30 kr. i månaden, men har att börja med varit något litet högre. Tyvärr har det icke kunnat undvikas, att ett rätt stort kapital bundits i fastigheten, delvis betingadt af tomtens höga pris och nödvändigheten att fördela lokalerna på tvänne byggnader. Årshyran ställer sig därför jämförelsevis hög — c:a kr. 1,400, 850 och 625 för resp. lokaler om 4, 2, 1 rum jämte serveringsrum, samt kr. 450 för enskilda rum.

I alla händelser synes belåtenheten bland aktionärerna vara allmän. "Vi äro kära i vårt centralkök" sade nyligen en af dem. Det bereder den uttråkade husmodern frihet från hvardagsomsorger, som under årens längd blifvit betungande. Det skänker den utom hemmet arbetande kvinnan lugn och välbehöflig hvila och befriar henne från tusende tröttande omsorger för det dagliga lifvets gång. Hennes val har förr stått mellan ett lif vid främmande hård eller i ett hem, hvars skötsel upptagit den lediga tid, som hon så väl behöft för andlig och fysisk rekreation. — Men intet vinnes för intet, det bör den minnas, som bosätter sig i ett sådant hem, byggdt på idén om gemensamhet för möjliggörandet af arbetets koncentring och rätta fördelning. Hon eller han bör kunna underordna sina enskilda oväsentliga önsknigar det allmänna bästa och flertalets vilja. Utan denna grundprincip är centralköksidén omöjlig att förverkliga. L.

Notiser.

Londonkongressens tryckta rapport föreligger nu och kan rekvireras från Mrs Stanton Coit, 30 Hyde Park Gate,

London, W mot insändande af 1 sh. och 3 pence i postanvisning. Från Amsterdamkongressen finnas ännu rapporter kvar, hvilka kunna rekvireras mot insändande af 1 sh. till fröken Martina Kramers, 92 Kruiskade, Rotterdam.

Folkskoleseminarierna. K. m:t har den 30 april förordnat, att kvinnlig filosofie kandidat eller licentiat, som aflagt stadgade kunskapsprof för behörighet att utnämnas till adjunkt vid allmänt läroverk och som vill under läsåret 1909—1910 genomgå profårskurs vid folkskoleseminariet i Stockholm, skall till chefen för eklestastikdepartementet före den 15 juni 1909 ingifva skriftlig ansökan därom, innefattande uppgift å tre läroämnen, i hvilka hon önskar aflagga prof, samt åtföljd af åldersbetyg och betyg om aflagda akademiska examina.

Folkskolemötet för Uppland. Bestyrelsen för anordnande af 3:e folkskolemötet för Uppland sammanträdde i Uppsala den 23 maj. Därvid beslöts, att mötet skall hållas måndagen den 16 och tisdagen den 17 aug., dock så, att förhandlingarna ej komma att sammanstöta med sommarkursernas föreläsningar. Ämnen för diskussioner och föredrag föreslogos äfven. Anmälningssafgiften till mötet sattes till 1 krona.

Kurser i barnavård för flickor, som slutat folkskolan, börja i Stockholm omkring den 15 september i den spädbarnsafdelning, som då öppnas inom Engelbrekts församlings barnkrubbas nybyggnad vid Valhallavägen. Vid kursen, som varar i 2 månader, meddelas teoretisk undervisning af anstaltens läkare.

Föreningsmeddelanden.

Strengnäskretsen af Fr.-Br.-Förbundet sammanträdde den 24 maj i Blåbandsföreningens lokal.

Ordf., Fru H. Kantzow, redogjorde för en del föreningsärenden och meddelade därvid, att den af kretsen beslutade skolkökskursen tar sin början i medio af juli med fröken Wedel som föreståndarinna. Anordningarna voro träffade i samråd med skolrådet, som anvisat lokal och skaffade bränsle.

Kretsens ombud vid Linköpingsmötet, borgmästarinnan Wernstedt, lämnade en utförlig redogörelse för detta möte jämte det i samband med detsamma företagna besöket vid Rimforsa-skolan.

Trenne nya kretsmedlemmar läto anteckna sig vid mötet.

Kretsens medlemmar gjorde den 5:te dennes ett besök vid Benninge hemskola invid staden, på särskild inbjudan af skolans egarinna fröken Eva Sack. Den mönstergillt anordnade skolan besågs från ofvan till nedan med stort intresse. De 20 eleverna sysslade, flitiga och villiga, med nyttigt arbete. Kursen avslutas den 8 juni och ny kurs börjar den 20 juli.

Fredrika Bremer-Förbundets stipendieinstitution. Till Malmöhus länsafdelning af Fredrika Bremer-Förbundets Allmänna Stipendiefond har genom ordföranden i "Förbundskretsen Malmö—Lund med omnejd", fröken Ebba Lindencrona, öfverlämnats af kommitterade å skilda orter inom länet insamlade stipendiemedel till ett sammanlagdt belopp af kronor 13,890:77.

Fem praktiga äfventyrsböcker för barn och ungdom.

Tsarens kurir. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 352 sidor med 47 illustrationer af Karl Aspelin. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Parzival. En riddarsaga från medeltiden. Bearbetning af Hugo Gyllander. 259 sidor. Med 45 illustrationer af Ingeborg Uddén. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Sagogrottan i Sagoskogen. En samling sagor af Harald Östenson. 303 sid., 50 illustrationer. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Den hemlighetsfulla ön. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 312 sidor, 44 illustrationer af Brita Ellström. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Hjälten bland hjältar skildrade för barn och ungdom af Marie Louise Gagner. 304 sidor, 33 illustrationer af Edv. Berggren. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Erhålls i hvarje bokhandel eller direkt från

Folkskolans Barntidnings Förlag, Stockholm. (Stina Quint.)

Värmlands EDA

VATTENKURANSTALT och JÄRNKÄLLA.

Säsong: 10 Juni—30 Aug. Beläget 6 km. från Charlottenbergs järnvägsstation i en af Värmlands vackraste bergs- och skogstrakter med utsikt öfver älf och sjö.

Förträffliga gyttjebad, tvåmassage-, tallbarr-, kolsyre- och saltbad. Särdeles gynnsamt belägen plats för sol- och sandbad. Sjukgymnastik och massage. Godt bord. Rum fr. 1 krona till högre pris. Mat 2:50 kr. pr dag. Prospekt och närmare upplysningar erhållas af Doktor Gustaf Grill. Adress: Värmlands Eda, Charlottenberg.

Husmodersskolan i Karlstad

börjar sin femte lärokurs d. 24 aug. 1909.

Undervisning meddelas i födoämneslära, hälsolära, matlagning, konservering, sjukvård, sömnad m. m.

Elever kunna erhålla hel inackordering inom skolan.

Ref.: Landshöfdingskan Fru Emma Dyrssen, Fröken Ida Norrby, Förest. vid Fackskolan för Huslig Ekonomi i Uppsala m. fl. Prospekt på begäran. Tel. 812.

Nancy Enwall, Föreståndarinna.

Obs.! En konserverings- och fruktanvändningskurs tager sin början den 16 aug. och pågår under 8 dagar. Nya utmärkte apparater och metoder.

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halftva priset eller 7½ öre pr mm.)

Ung flicka önskar plats som **Skrif- och Kartritningsbiträde**
Goda betyg kan uppvisas. Svar till "1909" A.-B. Gumælii annonsbyrå, Göteborg.

Ung, elementarbildad flicka

önskar medfölja som sällskap till badort eller landet åt dam under sommaren. Svar emotses tacksamt till "M. 18", Uppsala p. r.

Barnsköterska,

som genomgått barnavård och helst innehar betyg från föregående plats, önskas att sköta spädt barn, den 20 juni eller 1 juli. Svar före den 10 dennes till "Baby", Annonskontoret Svea, Norrköping.

Plats som guvernant önskas till hösten af ung flicka, som genomgått åttaklassigt läroverk med goda betyg och en tid vistats i Tyskland dels i privat familj, dels på resor.

Svar till "Skånska", Brönnebad (poste restante), Kristianstads län, Skåne.

Läkaredotter, tysktalande och resvan, önskar mot fria resor och fritt vivre som tolk och sällskap medfölja ensam dam eller familj utomlands. Svar till "K. S. V." Lund p. r.

Ung bildad och barnkär flicka önskar plats i bättre familj som hjälp och sällskap för barnen. Har förut innehaft dylik plats. Fina rekommendationer. Svar emotses tacksamt under adress "Juni" poste restante, Jönköping.

Ung flicka, som genomgått 7 klasser i Högre läroverk, önskar under sommaren plats som guvernant, helst på landet. Kan äfven undervisa i musik om så önskas. Svar till "Sommaren 1909", Allm. Tidn.-Kont., Gefle.

Rösträttslitteratur:

Skrifter utgifna af Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

N:o I, Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrifvelsen i Rösträttsfrågan 1905—1906.....	—:50
" II, Gustaf A. Aldén: Hvilka svenska kvinnor äga kommunal rösträtt? (pr 1,000 ex.)	6:—
" III, Mathilda Staël von Holstein: Målsmanskapet och kvinnans ställning inom äktenskapet enligt gällande svensk rätt	—:50
" IV, Anna B. Wicksell: Om kommunal rösträtt för gifta kvinnor	—:10
" V, Lydia Wahlström: Statsintresset och kvinnans rösträtt	—:40
" VI, Partiuttalanden i kvinnornas rösträttsfråga.....	—:25
" VII, K. A. Sheppard: Kvinnorösträtten på Nya Zeeland.....	—:40
Ann Margret Holmgren: Strödda intryck från den Internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn.....	—:10

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm flygblad:

N:o 1, Natanael Beskow: Till frågan om kvinnans politiska rösträtt	—:05
" 2, Anna Whitlock: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?	—:10
" 3, Hilma Borelius: Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?.....	—:10
" 4, Lydia Wahlström: Principerna för kvinnans rösträtt	—:10
" 5, Anna Whitlock: Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten?	—:05
" 6, Lydia Wahlström: Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen	—:10
" 7, Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan ...	—:15
" 8, Lydia Wahlström: Högerkvinnorna och den nuvarande situationen	—:05
" 9, Sofi Lindstedt: Hvarför böra religiöst öfvertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen	—:05

Minneslista

Georg Stjernstedt: Den svenska kvinnans rättsliga ställning..... (—:75) —:60

Gustaf A. Aldén: Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter

Lydia Wahlström: Den svenska kvinnorörelsen

Ragnhild Modin: Bröllopet på Ensillre

Hilda Sachs: Kvinnornas rösträtt. Svar till herr Adolf Hallgren

Anna Kleman: Kvinnans medborgarrätt

Karl M. Lind: Kvinnornas rösträttskraft

Ofvanstående flygblad och broschyrer kunna rekvideras från F. K. P. R:s i Stockholm expedition Lästmakaregatan 6, Stockholm, som hålles öppen hvarje dag kl. 3—5 e. m. samt dessutom onsdagar kl. 7—8 e. m.

Vid rekvisition af minst 100 ex. af flygbladen n:ris 1—8 lämnas 25 proc. rabatt.

LEDIGA PLATSER.

Kontorsplats

finnes ledig hos härvarande större firma för ung dam, fullt kunnig i tyska, helst också franska samt i stenografi och maskinskrifning och räkning. Svar med fullständiga uppgifter och rekommendationer emotses märkt "S. M. 6566" under adress S. Gumælii Annonsbyrå, Kärduansmakaregatan 9, Stockholm.

Skolkökslärarinna

önskas att biträda vid husmoderskurs. Svar märkt "Genast" Allm. Tidningskontoret, Gefle.

Kvinnlig

Korrespondent,

kunnig i tyska, engelska och franska samt villig att utföra alla i en agenturaffär förekommande skrifgöromål, erhåller förmånlig plats. Begynnelsegage 100 kr. Svar till "V. J. 476", Sv. Telegrambyrån Stockholm.

Modebyrån,

Drottninggatan 81 A, 2 tr.

Stockholm.

A. T. Brunkeb. 719. R. T. Vasa 261.

meddelar råd

vid val af damtoalletter, färger, modeller m. m., vid ordnandet af våningar, dekorerer för fester m. m. Uppköper modevaror för damer i landsorten. Moderat arvode.

Fru A. Beijer, kl. 11—5.

**Deposition
&
Sparkassa**

4 1/2 %

**KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.**

**SIGRID WÅGMAN
FOTOGRAFIELIER
3 UPPLANDSGATAN 3
(invid Norra Bantorget)**

Grupper i det fria. Förstoringar utföras.
Förstklassigt arbete! Amatörer undervisas!
Pris fr. **Kr. 6** pr. duss.
A. T. 83 03. Obs. **Hiss I.**

Vårda hyn!

med hygieniskt Crème "Amoureuse". Enda medel att få vit, fraiche och elastisk hud. Borttager på kort tid näsrodnad, finnar, fräcknar, reformar, pormaskar, solbränna, rynkor, den rödaste hud blir vit, och innehåller densamma inga för huden skadliga beståndsdelar.

Tillhandahålls för 3 o. 5 kr. pr. burk hos sjukgymnast Anna Willmark, Brahegatan 3, Allm. Tel. 213 23. Riks 123 10. Till landsorten mot postförskott.

**Fackskolan
för huslig ekonomi i Uppsala.**

Lärarinnekurs i matlagning och handarbete (fullständig lärarinnekurs i huslig ekonomi) börjar den 1 sept. Anmälan till inträde göres före den 1 juli.

Husmoderskurs med undervisning i matlagning, sömnad och hälsolära och närmast afsedd för flickor med högre skolbildning börjar den 1 sept. Anmälan före den 1 aug.

Specialkurs (högre husmoderskurs) i finare matlagning, klädsömnad och barnavård börjar den 21 aug. Anmälan före den 1 aug.

Praktisk yrkeskurs för utbildning af kokerskor och hushållerskor börjar den 21 aug. Anmälan före den 1 aug.

Ansökan till de **Lärarinnekurser** (endast för skolkök), som börja i jan. 1910, insändas före den 1 nov.

Tryckt program gratis och franko på begäran.

Inspektör: Professor O. Hammarsten.

Föreståndarinna: Fröken Ida Norrby.

**Högre Lärarinneseminariet vid
Stiftelsen Kjellbergska Flickskolan**

Med anledning af Riksdagens beslut, att Statens Högre Lärarinneseminarium fortfarande skall vara treårigt, kommer det med Kjellbergska Flickskolan förenade Seminariet att omorganiseras till ett **treårigt Högre Lärarinneseminarium**.

Till inträde i afdelning I berättigar fullständigt afgangsbetyg från 8-klassig flickskola eller genom inträdesexamen styrkt motsvarande kunskaper. Studentkor kunna vinna inträde i Seminariets näst högsta afdelning.

Ansökningar, åtföljda af betygsskrifter, frejde- och läkarebetyg, torde före 1 sept. insändas till Seminariets föreståndarinna, Södra Vägen 23, Göteborg.

Göteborg den 1 juni 1909.
(Nord. AB. 40674)

STYRELSEN.

**Privata högre lärarinneseminariet
i Lund.**

Läroanstaltens uppgift: att utbilda lärarinnor för de högre flickskolorna, samskolorna och hemmen. Kursen treårig. Inträdesfordringar: 1) att ha fyllt eller under kalenderåret fylla 18 år; 2) kunskaper, motsvarande minst kurserna i en 8-klassig flickskola. För hvarje särskildt fall förbehåller sig styrelsen rätt att afgöra om inträdesexamen fordras eller ej. **Afgangsbetyg från seminariet medför samma rättigheter och förmåner som afgangsbetyg från Kungl. Högre Lärarinneseminariet** (med undantag af rätt att söka tjänst vid folkskoleseminarium, i hvilket afseende Kungl. Maj:ts beslut ännu icke föreligger).

Ansökan om inträde inlämnas till styrelsen före 10 juni. Prospekt och närmare upplysningar genom föreståndarinnan fr. **Marie-Louise Lundström**.

LB 9498

STYRELSEN.

**Hemskolan Benninge
Strängnäs.**

Undervisning i allt till ett hems vård nödvändigt. 5 mån. kurs. Härligt läge. 3:dje kursen 20 juli—20 dec. 1909.

Vidare upplysningar, prospekt och referenser lämnas af

Fröken Eva Sack,
adress som ofvan.

Bomullsklädningsar i afpassade bitar, 8 mtr. äkta färg, vackra randiga eller rutiga mönster, erhålles till 2,85 st., d:o bättre qualite, extra fina mönster till 3,20 st. Otto Oskarson, Gamla Kungsholmsbrog. 23 A, Stockholm.

**Rodenstamska
Slöjd- och Hushållsskolan**

Hudiksvall.

Husmoderskurs. Skolkökslärarinnekurs. Slöjdlärarinnekurs. Hemslöjds- och Växtfärgningskurs.

Hygieniska Skodon

tillverkas för Herrar, Damer o. Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrant och af bästa material.

P. Gust. Pettersson.
52 Drottninggatan 52.

KONFIRMATIONSMINNE

Sveriges konfirmationer tillägnadt med ny omslagsteckning af **A. Frijs**. Nionde årgången, 36 sidor stort, rikt illustrerad och kostar i enstaka ex, 15 öre. Tagas 25 exemplar på en gång är priset 10 öre samt hvar 11:e ex. **gratis**.

SOMMARLOF,

Illustrerad sommartidning för barn med för året nytt omslag af **Elsa Hammar**.

Priset är **12 öre** för enstaka ex. Vid rekvisition af minst 20 ex. lämnas tidningen för **10 öre** samt hvar 11:e ex. **gratis**. Tagas 100 ex. och därutöver på en gång, nedsättes priset till **8 öre** per ex., men då lämnas inga friexemplar.

SVENSK SÖNDAGSSKOLSÅNGBOK

till bruk för skolor och vid barn gudstjänster. Innehållande 350 sånger. Pris 1 kr.

Psalmer, lofsånger och andliga visor. Kol. 3:16. Pris 1 kr. Satta i musik af **K. J. Ekman**.

I FÄNGELSE. Maningsord af **H. Heurlin**. Pris 15 öre.

A.-B. Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Exp., Sthlm. 3.

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelg. 25.

Rikstel. 68 98.

Allm. tel. 82 11.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Kvinnliga yrkesidkare i Göteborg. II. Fru Anna Berg, *f. Blomgren*. Af *Maria Holmström*.

Beslut och resolutioner vid Londonkongressen.

Det första allmänna svenska kvinnorösträttsmötet.

När konstindustriutställningen i Stockholm öppnades. Af *Eea*.

Ellen Key i Paris. Af *A. L—n*.

Käte Kollwitz. Af *Tyra Kleen*.

Ett aftonsamtal i Jargonnant. Af *Huck Leber*.

Centralkök. Af *L*.

Notiser.

Föreningsmeddelanden.

**Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.**